УДК 656.1 DOI https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.1.1.32

В. О. ТКАЧ
старший викладач кафедри транспортних систем і технічного сервісу
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0001-8317-3270

О. А. ВОЙТОВИЧ
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри транспортних систем і технічного сервісу
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0003-0510-4362

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Стаття «Моніторинг якості освіти в умовах дистанційного навчання» авторів Ткач В. О., Войтович О. А. присвячена проблемі моніторингу якості вищої освіти. Якість освіти має велике значення в забезпеченні конкурентоспроможності випускників при працевлаштуванні, як в Україні, так і за її межами. Представлено якість освіти – як комплексу характеристик компетентностей і професійної свідомості, що відбивають здатність фахівця здійснювати професійну діяльність.

Мета дослідження – моніторинг якості освіти студентів інженерно-технічних спеціальностей в умовах дистанційного навчання в період пандемії COVID-19 та під час воєнного стану.

В роботі зазначено, основною функцією освіти, як відомо, є передача від покоління до покоління досвіду, накопиченого людством; в умовах дистанційного навчання важливим завданням є збагачення змісту освіти відповідно до вимог сучасності.

В роботі проведено аналіз: якості підготовки студентів – визначення підготовленості студентів – рівень сформованості ключових компетентностей; якості освітнього процесу – це збалансована відповідність певного освітнього рівня численним потребам, цілям, умовам, затвердженим освітньо-професійним програмам відповідно до стандартів спеціальностей.

За результатами досліджень встановлено, що дистанційне навчання потребує постійної комунікації зі здобувачами вищої освіти, повне дистанційне навчання погіршує його результати. Підсумки незалежних оцінювань найкраще показують якість навчання здобувачів інженерно-технічних спеціальностей, яка залежить від ключових компетентностей, набутих у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: *моніторинг якості вищої освіти, ключові компетентності, освітній процес, загальноосвітній навчальний заклад, зовнішнє незалежне оцінювання, заклад вищої освіти, фахові компетентності, освітні компоненти.*

V. O. TKACH
Senior Lecturer at the Department of Transport Systems
and Technical Service
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0001-8317-3270

O. A. VOITOVYCH
Candidate of Sciences in Technology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Transport Systems
and Technical Service
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0003-0510-4362

MONITORING OF THE QUALITY OF EDUCATION IN THE CONDITIONS DISTANCE EDUCATION

The article "Monitoring the quality of education in distance learning" by Tkach V.O., Voitovych O.A. is devoted to the problem of monitoring the quality of higher education. The quality of education is of great importance in ensuring the competitiveness of graduates in employment, both in Ukraine and abroad. The presentation of the quality of education is as a complex of characteristics of competencies and professional awareness that reflect the ability of a specialist to carry out professional activities.

The purpose of the study is to monitor the quality of education of students of engineering and technical specialties in conditions of distance learning during the COVID-19 pandemic and during martial law.

The work states that the main function of education, as is known, is the transfer from generation to generation of experience accumulated by mankind; in conditions of distance learning, an important task is to enrich the content of education in accordance with the requirements of modernity.

The work analyzed: the quality of student training – determination of students' preparedness – the level of formation of key competencies; the quality of the educational process is a balanced compliance of a certain educational level with numerous needs, goals, conditions, approved educational and professional programs according to specialty standards.

According to the results of the research, it was found that distance learning requires constant communication with higher education applicants, full distance learning worsens its results. The results of independent assessments best show the quality of training of applicants for engineering and technical specialties, which depends on the key competencies acquired in general education institutions.

Key words: *quality monitoring of higher education, key competences, educational process, general educational institution, external independent evaluation, higher education institutions, professional competences, educational components.*

Постановка проблеми

Якість вищої освіти має велике значення в забезпеченні конкурентоспроможності випускників при працевлаштуванні як в Україні, так і за її межами. Якість освіти в узагальненому визначенні та своєму підсумковому представленні – це комплекс характеристик компетентностей і професійної свідомості, що відбивають здатність фахівця здійснювати професійну діяльність [3]. Якість вищої освіти починається зі вступника і залежить вона від ключових компетентностей, набутих у загальноосвітніх навчальних закладах, та від побудови освітнього процесу у вищих навчальних закладах, особливо здобувачів інженерно-технічних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Характеристика критеріїв якості освіти прямо залежить від об'єкта дослідження, внаслідок чого її моніторинг може розглядатися як засіб, необхідний для вибору стратегії розвитку професійної підготовки, підстава для оцінки реального рівня освітніх досягнень здобувачів [1].

Якість освіти – багатопланова категорія, тому критерії її оцінки можуть бути самими різними. Можна виділити основні аспекти оцінки якості освіти, які доповнюють один одного:

– гарантоване виконання базових стандартів і еталонів;
– досягнення поставлених цілей на різних етапах навчання (на вході, у процесі й на виході);
– здатність задовольняти попит і очікування споживачів освітніх послуг і зацікавлених учасників освітнього ринку;
– прагнення до вдосконалювання навчання.

Головним критерієм якості освіти в школах для українських вчителів, експертів, директорів шкіл та батьків є опанування учнями ключових компетентностей [3].

Освіта, як і будь-який процес або результат діяльності людини, має визначену якість. Найбільш точним у концептуальному розумінні є таке визначення якості освіти: якість освіти – це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Тут можна виділити три групи характеристик:

– якість потенціалу досягнення мети освіти;
– якість процесу формування професіоналізму;
– якість результату освіти.

Якість потенціалу виражається в таких характеристиках, як якість мети освіти, якість освітнього стандарту, якість освітньої програми, якість матеріально-технічної бази освітнього процесу, якість викладацького складу, якість учнів, якість інформаційно-методичної бази.

Якість процесу формування професіоналізму – це якість технології освіти, контролю освітнього процесу, якість мотивації викладацького складу на творчість та ефективність педагогічної роботи, якість ставлення учнів до освіти, інтенсивність освітнього процесу, управління освітою, методи презентації навчальних досягнень.

Якість результату освіти – усвідомлення професіоналізму, розпізнавання та реалізація індивідуальних здібностей та особливостей, працевлаштування, кар'єра та зарплата, оволодіння методологією самоосвіти, знання, практичні навички.

Формулювання мети дослідження

Метою дослідження є моніторинг якості освіти студентів інженерно-технічних спеціальностей в умовах дистанційного навчання в період пандемії COVID-19 та під час воєнного стану. Встановлення загальноосвітнього рівня студентів на основі оцінювання у загальноосвітніх навчальних закладах та порівняння з оцінюванням фундаментальних дисциплін: історія та соціальна культура України; вища математика; нарисна геометрія, інженерна та комп'ютерна графіка; фізика; технологія конструкційних матеріалів та матеріалознавство та ін.

Викладення основного матеріалу дослідження

Основною функцією освіти, як відомо, є передача від покоління до покоління досвіду, накопиченого людством. В умовах дистанційного навчання важливим завданням є збагачення змісту освіти відповідно до вимог сучасності. Успішність реалізації цієї функції залежить від якості освіти.

Загальне визначення якості освіти – наявність суттєвих ознак, властивостей, особливостей, котрі відрізняють один предмет чи явище від інших.

Якість освіти у вищих навчальних закладах залежить від базових знань студентів отриманих у закладах повної загальної середньої освіти (особливо при вивченні фундаментальних дисциплін, що входять у цикл як загальних, так і фахових компетентностей) та від якісної організації освітнього процесу. Гарантоване виконання базових стандартів, еталонів освітньо-професійних програм та дисциплін.

Якість підготовки студентів – якісний склад студентів, визначення підготовленості студентів – показник розвиненості індивідуальних здібностей, творчого потенціалу студента; рівень сформованості ключових компетентностей; подолання багатопланового розриву, що існує між середньою та вищою освітою, підвищення ролі механізмів навчально-професійної орієнтації й мотивації молоді, здатність задовольняти попит й очікування освітніх послуг і зацікавлених учасників освітнього ринку, прагнення до постійного вдосконалення навчального процесу.

Якість освітнього процесу – це збалансована відповідність певного освітнього рівня численним потребам, цілям, умовам, затвердженим освітньо-професійним програмам згідно стандартів спеціальностей (визначається для виявлення причин порушення цієї відповідності та управління процесом поліпшення встановленої якості). Виражається в системі показників (нормативів) знань, умінь, навичок, норм ціннісно-емоційного ставлення до світу і один до одного, яка відбиває ступінь задоволення очікувань різних учасників освітнього процесу, від освітніх послуг, а також ступінь досягнення висунутих перед освітою мети і завдань [4].

Підготовка студентів до навчання на здобуття першого освітнього рівня бакалавр технічних спеціальностей таких, як 131 «Прикладна механіка», 133 «Галузеве машинобудування», 274 «Автомобільний транспорт» залежить від таких предметів загальноосвітніх навчальних закладів, як Історія України, Математика, Українська мова, Фізика, Хімія. Але зважаючи на те, що не всі ці дисципліни абітурієнти обирають при проходженні зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), проведемо порівняльний аналіз оцінювання дисциплін: Історія України, Математика, Українська мова – згідно з даними свідоцтва про ПЗСО, ЗНО та оцінювання цих дисциплін при навчанні у ХНТУ вступників 2020 та 2021 років.

Рис. 1. Оцінювання ПЗСО 2020 рік вступу

Рис. 2. Оцінювання ЗНО 2020 рік вступу

Рис. 3. Оцінювання ХНТУ 2020 рік вступу

Проаналізувавши рисунки 1–3, бачимо у здобувачів, які закінчували заклади повної загальної середньої освіти у 2020 році, тобто яких майже не торкнулося дистанційне навчання, оцінювання ЗНО не відрізняється від оцінювання ПЗСО. Навчання на першому курсі університету 2020/2021 навчального року відбувалось дистанційно, завдяки пандемії COVID-19, тому і результати навчання значно гірші.

Проаналізувавши рисунки 4–6, бачимо у здобувачів, які закінчували заклади повної загальної середньої освіти у 2021 році, тобто останній рік навчання пройшов дистанційно (пандемія COVID-19), результати оцінювання ЗНО значно гірші у порівнянні з оцінюванням ПЗСО. Навчання на першому курсі університету 2021/2022 навчального року відбувалось дистанційно – пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення, окупація Херсону та частини Херсонської області, переміщення Херсонського національного технічного університету, переміщення викладачів та здобувачів не тільки по всій території України, а і по всьому світу – всі ці чинники, на жаль, вплинули на погіршення результатів навчання.

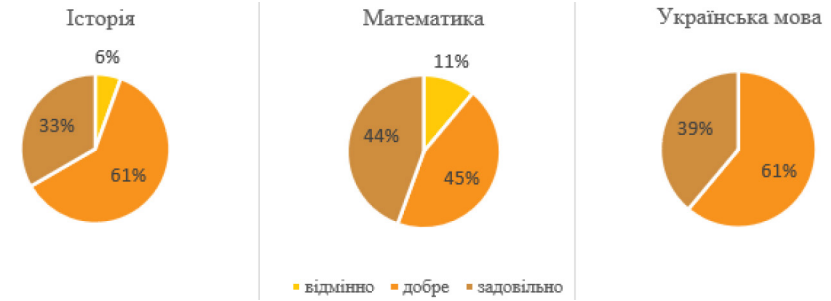

Рис. 4. Оцінювання ПЗСО 2021 рік вступу

Рис. 5. Оцінювання ЗНО 2021 рік вступу

Рис. 6. Оцінювання ХНТУ 2021 рік вступу

Також бачимо результати навчання у закладах вищої освіти найкраще відбивають результати оцінювання ЗНО (зовнішнє незалежне оцінювання) або НМТ (національний мультипредметний тест). Порівнявши рисунки 1 і 4, 2 і 5, 3 і 6, бачимо зниження результатів навчання та результатів незалежного оцінювання здобувачів вступу 2020 і 2021 років. Таку ж саму тенденцію ми спостерігаємо і за результатами навчання на перших курсах здобувачів вступу 2022, 2023 років.

Висновки

Дистанційне навчання потребує постійної комунікації зі здобувачами вищої освіти, що забезпечує сприятливе середовище для формування необхідних компетенцій майбутнім фахівцям. Повне дистанційне навчання погіршує його результати.

Якість навчання здобувачів інженерно-технічних спеціальностей залежить від ключових компетентностей, набутих у загальноосвітніх навчальних закладах, результати яких найкраще ілюструють незалежні оцінювання.

Список використаної літератури

1. Аннєнкова І. П. Критерії і показники якості освіти у ВНЗ. *Наука і освіта*. Одеса. 2011. № 8. С. 4–7.
2. Курило В. С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 2. С. 35–39.
3. Концепція якості освіти. Освіта.UA. URL: https://osvita.ua/school/method/1342/ (дата звернення: 26.01.2025).
4. Соловей Ю. О. Моніторинг якості дошкільної освіти: навчально-методичний посібник. Черкаси, 2019. 118 с.
5. Гаращук О. В., Куценко В. І. Якісна освіта – інструмент сталого розвитку (зарубіжний досвід та українські реалії). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 23, частина 1. С. 49–55.

References

1. Annienkova I. P. Kryterii i pokaznyky yakosti osvity u VNZ. Nauka i osvita. Odesa. 2011, № 8, 4–7.
2. Kurylo V. S. Modeliuvannia systemy kryteriiv otsinky rozvytku osvity v rehioni. Pedahohika i psykholohiia. 1999, № 2, 35–39.
3. Kontseptsiia yakosti osvity. URL: https://osvita.ua/school/method/1342/ (data zvernennia: 26.01.2025).
4. Solovei Yu. O. Monitorynh yakosti doshkilnoi osvity: navchalno-metodychnyi posibnyk. Cherkasy, 2019, 118 s.
5. Harashchuk O. V., Kutsenko V. I. Yakisna osvita – instrument staloho rozvytku (zarubizhnyi dosvid ta ukrainski realii). Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. 2019, Vypusk 23, chastyna 1, 49–55.